HCL-001-001502 Seat No. _____

B. A. (Sem. V) (CBCS) Examination

October – 2017

Hindi : Paper-V

(Compulsory) (Apsara Ka Shaap)

Faculty Code : 001
Subject Code : 001502

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours] [Total Marks : **70**

सूचना :

(१) सभी प्रश्नों के उत्तर मुख्य उत्तरवही में लिखिए ।

(२) सभी प्रश्नों के अंक सामने लिखे हैं ।

१ 'अप्सरा का शाप' उपन्यास का कथानक लिखते हुए उसकी विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए । १४

अथवा

१ यशपाल के व्यक्तित्व एवं कृतित्व पर एक लेख लिखिए । १४

२ उपन्यास के तत्वों के आधार पर 'अप्सरा का शाप' उपन्यास का मूल्यांकन कीजिए । १४

अथवा

२ ''शकुंतला के चरित्र को लेखक ने बड़ी सटीकता से तादृश किया है ।'' 'अप्सरा का शाप' उपन्यास के संदर्भ में स्पष्ट कीजिए । १४

३ दुष्यंत का चरित्रांकन कीजिए । १४

अथवा

३ '' 'अप्सरा का शाप' उपन्यास में इतिहास और कल्पना का सुभग समन्वय हुआ है ।'' – विस्तार से समझाइए । १४

૪ 'अप्सरा का शाप' उपन्यास में आलेखित समस्याओं पर अपने विचार स्पष्ट कीजिए । १४

अथवा

૪ 'अप्सरा का शाप' उपन्यास में निहित् यशपाल के नारी–चिंतन को अभिव्यक्त कीजिए । १४

૫ (अ) किसी **एक** विषय पर निबंध लिखिए : ૭

(१) पर्यावरण सुरक्षा : आज का अहम सवाल

(२) मेरा प्रिय कवि

(ब) हिन्दी में अनुवाद कीजिए : ૭

નારી માનવ સમાજનું મહત્ત્વપૂર્ણ અંગ છે. સમાજના નિર્માણમાં પુરુષની અપેક્ષાએ નારીનું યોગદાન અધિક છે. અનાદિકાળથી ભારતીય જન-માનસમાં નારીનું આદરણીય સ્થાન રહ્યું છે. કન્યા, પુત્રી, ગૃહલક્ષ્મી તથા માતાના રૂપમાં નારીને સવિશેષ મહત્ત્વ તેમજ સન્માન આપવામાં આવ્યું છે. ઋગ્વેદમાં તો તેને ઘરની સામ્રાજ્ઞી કહી છે. સચરાચર જગતના સમસ્ત કોમલ ભાવોની અધિષ્ઠાત્રી નારી જ છે. વાત્સલ્ય, સેવા, સમર્પણ, ત્યાગ, બલિદાન વગેરે ગુણો નારીનો સ્પર્શ પામીને સ્વયં પ્રકાશિત છે. કોમળતા, મધુરતા તથા પવિત્રતા જેવા દિવ્ય અને ઉદાત્ત ગુણો નારી થકી જ દેદીપ્યમાન છે. સમાજની આધારભૂત કડી, પરિવારની આધારશિલા પણ નારીને જ ગણી શકાય.

अथवा

(ब) गुजराती में अनुवाद कीजिए : ૭

સ્વામી વિવેકાનંદ આધુનિક માનવ કે આદર્શ પ્રતિનિધિ રહે હૈં । ઉનકે વિચારોં મેં વહ તરોતાજાપન હૈ, જો કભી ભી અપ્રાસંગિક નહીં હો સકતે । જવાહરલાલ નેહરૂ કહતે થે – ''ભૂતકાલ કી સંસ્કૃતિ પર ખડ઼ે ઔર ભારતીય પરમ્પરા કી વિરાસત કે લિએ મગરૂર હોને પર ભી જીવન કે પ્રશ્નોં કે પ્રતિ અપની દૃષ્ટિ મેં વિવેકાનંદ આધુનિક થે ।'' સ્વામી જી કા માનના થા કિ સબ પ્રાણી એક સમાન હૈં । જો ભી વ્યક્તિ પરમાત્મા કી સેવા કા ઇચ્છુક હૈ, વહ મનુષ્ય કી ઔર પ્રથમતઃ દીનતમ, તુચ્છતમ, હીનતમ મનુષ્ય કી સેવા કરેં । અસ્પૃશ્યતા વ અમાનવીયતા ભારત દેશ કી વિશેષતા નહીં હૈ । ઉનકે સંદેશ મેં નિહિત્ શાશ્વત સત્ય સમગ્ર જગત્ કે લિએ હમેશા ઉપયોગી રહે હૈં; સાથ હી સાથ સંપ્રતિ ભારત કી અનેકાનેક વિકટ પરિસ્થિતિયોં મેં યે વિચાર અવશ્યમેવ પ્રેરણાદાયી બન સકતે હૈં ।